

RECHTSPRAAK EUROPA

NIEUWSBRIEF VAN HET GERECHTSHOF AMSTERDAM

Jaargang 3, no. 6 (juni 2014)

IN ÉÉN [KLIK](#) VERBONDEN MET EUROPA

Deze nieuwsbrief bevat een overzicht van actuele rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU (arresten en conclusies) en van het Europees Hof voor de rechten van de mens over de maand mei 2014.

Deze nieuwsbrief wordt mogelijk gemaakt door het gerechtshof Amsterdam in samenwerking met het Landelijk Stafbureau (LSB) en wordt gepubliceerd op het weblog [European Courts](#) en op de [website](#) van het gerechtshof Amsterdam.

Kernredactie: Marc de Werd, Roel Andrea en Joanne Bik (LSB).

Vaste medewerkers: Robin Cozijnsen, Michiel Olthof, Menco Rasterhoff, Nienke de Visser, Mirjam Winkels

Copyright © 2014 Marc de Werd/gerechtshof Amsterdam

Volg RECHTSPRAAK EUROPA op twitter: [@EuropeanCourts](#)

INHOUDSOPGAVE

1. RECHTSPRAAK EUROPEES HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS

- RECHT OP LEVEN (ART. 2)
- RECHT OP VRIJHEID EN VEILIGHEID (ART. 5)
- RECHT OP EEN EERLIJK PROCES (ART. 6)
- FAMILIELEVEN/PRIVACY (ART.8)
- VRIJHEID VAN MENINGSUITING (ART.10)
- VOORWAARDEN VOOR ONTVANKELIJKHEID (ART. 35)
- JUST SATISFACTION (ART. 41)
- EIGENDOMSRECHT (ART.1, EERSTE PROTOCOL)
- RECHT OP ONDERWIJS (ART. 2 EERSTE PROTOCOL)

2.RECHTSPRAAK GERECHT EN HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE

- AANBESTEDING
- ARBEID
- BURGERSCHAP VAN DE UNIE
- CONSUMENTENRECHT
- ENERGIEMARKT
- ETIKETTERING
- FISCALE BEPALINGEN
- GENEESMIDDELEN
- HANDVEST GRONDRECHTEN EU
- INTELLECTUELE EIGENDOM
- LANDBOUW
- MILIEU
- NE BIS IN IDEM
- PERSOONSGEGEVENS
- SOCIALE ZEKERHEID
- STAATSSTEUN
- VERBLIJFSRECHT
- VERKEERSOVERTREDING
- VOLKSGEZONDHEID

3. PREJUDICIELE VRAGEN UIT NEDERLAND

1. RECHTSPRAAK EUROPEES HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS

RECHTSPRAAK

STRAATSBURG

(Uitspraken over z.g. repeterende rechtsvragen, over de overschrijding van de redelijke termijn van art. 6 EVRM en zaken die eindigen in billijke genoegdoening blijven veelal buiten beschouwing. Uitspraken worden drie maanden na de uitspraakdatum definitief tenzij intern appel wordt ingesteld bij de Grote Kamer van het Hof.) Met een asterisk () is aangegeven welk belang het EHRM aan het arrest heeft toegekend, waarbij drie sterren worden gebruikt voor de belangrijkste uitspraken).*

RECHT OP LEVEN (ART. 2)

ARREST – Grey t. Duitsland – 22 mei 2014 – persbericht - arrest**

De zaak gaat over de dood van een patiënt in zijn eigen huis in het VK als gevolg van nalatigheid van zijn arts, een Duitse dokter die in het VK was ingehuurd. De zoon van patiënt klaagt dat de Duitse autoriteiten, waar de arts is veroordeeld voor nalatigheid met de dood als gevolg de dood van zijn vader onvoldoende onderzocht zouden hebben. Het Hof oordeelt dat verzoekers voldoende op de hoogte zijn gehouden van de zaak in Duitsland en dat Duitsland het recht had om de arts niet uit te leveren aan het VK met het oog op het proces. Geen schending van artikel 2 EVRM.

RECHT OP VRIJHEID EN VEILIGHEID (ART.5)

ARREST - Ilgar Mammadov t. Azerbeidzjan – 22 mei 2014 – persbericht - arrest**

De klachten zien op de rechtmatigheid van de detentie van klager en op de inhoud van een persbericht van de autoriteiten betreffende het strafrechtelijk onderzoek naar klager. Klager (een kritische blogger en politicus in de oppositie) werd in verband met een uit de hand gelopen demonstratie enkele maanden vastgehouden, op verdenking van het aanzetten tot ongeregelde heden. Naar het oordeel van het hof is deze detentie onrechtmatig omdat er geen concrete belastende omstandigheden aan ten grondslag waren gelegd. Van adequate rechterlijke toetsing van de detentie was bovendien geen sprake. Het hof concludeert dat de detentie van klager er slechts toe diende hem het zwijgen op te leggen, hetgeen schending van art. 18 oplevert.

ARREST – Taranenko t. Rusland – 15 mei 2014 – persbericht - arrest**

De zaak betreft de voorlopige hechtenis en de opgelegde straf naar aanleiding van de betrokkenheid van klager bij de met vernielingen gepaard gaande bezetting van een

overheidsgebouw in Moskou, waar de administratie van president Poetin was gehuisvest. Na een jaar in voorlopige hechtenis te hebben gezeten, werd zij veroordeeld tot drie jaar voorwaardelijke gevangenisstraf.

Het hof neemt schending aan van art. 5, nu de nationale rechter (behoudens een standaardformulering) ongemotiveerd en in weerwil van het blanco strafblad en overige persoonlijke omstandigheden had aangenomen dat sprake was van collusie-, onttrekkings- en recidivegevaar.

Het tweede onderdeel van de klacht ziet op art. 10 in verbinding met art. 11. Het hof weegt de feitelijke gang van zaken rondom de bezetting (ongewapend, nauwelijks geweld, schade vergoed) af tegen de opgelegde straf. Het hof oordeelt dat de opgelegde straf ongebruikelijk hoog is en een afschrikwekkend effect kan hebben op demonstranten, waardoor de inperking van art. 10/11 niet gerechtvaardigd was.

RECHT OP EEN EERLIJK PROCES (ART. 6)

ARREST - Laszlo Magyar t. Hongarije – 20 mei 2014 – persbericht - arrest**

De zaak betreft de klacht van een gevangene dat zijn levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vervroegde vrijlating een schending van artikel 3 oplevert.

Naar het oordeel van het hof stelt de Hongaarse wet levenslanggestraften onvoldoende in staat er achter te komen wat zij moeten doen om in aanmerking te komen voor vrijlating en onder welke voorwaarden. Bovendien biedt de wet geen garantie voor een behoorlijke beoordeling van de veranderingen in het leven van gevangenen en hun vooruitgang richting resocialisatie. Om die reden bestaat volgens het Hof geen enkele mogelijkheid dat de straf van klager kon worden verminderd, zodat er sprake is van een schending van artikel 3.

Volgens het Hof heeft deze zaak een systematisch probleem aan het licht gebracht dat aanleiding zou kunnen zijn voor soortgelijke klachten. Teneinde een goede uitvoering te kunnen geven aan dit arrest zou Hongarije volgens het Hof het systeem van herziening van de levenslange gevangenisstraf moeten hervormen om zo te kunnen garanderen dat in elke zaak wordt beoordeeld of een voortdurende detentie gerechtvaardigd is en dat het voor levenslang-gestraften kenbaar moet zijn wat zij moeten doen om in aanmerking te komen voor vrijlating en onder welke voorwaarden.

ARREST* - Marguš t. Kroatië – 27 mei 2014 – **Grote Kamer** – persbericht – arrest**

De zaak betreft een veroordeling, in 2007, van een voormalig commandant van het Kroatische leger terzake van oorlogsmisdaden die hij heeft begaan in 1991. Zijn klacht richt zich er op dat zijn recht te worden berecht door een onpartijdige rechter en zijn recht zich persoonlijk te verdedigen is geschonden. Voorts klaagde hij er over dat hij is veroordeeld voor dezelfde feiten als waarvoor op grond van een pardonregeling in 1997 de procedure tegen hem is gestaakt.

Het hof oordeelt dat er geen sprake is van een schending van artikel 6 lid 1 en 3(c), noch van artikel 4 van het 7^e protocol. Het hof constateert een groeiende tendens in het internationale recht dat het verlenen van amnestie met betrekking tot ernstige schendingen van de mensenrechten als onacceptabel wordt beschouwd. Het hof concludeert dat met een nieuwe beschuldiging tegen klager en de veroordeling voor oorlogsmisdaden, de Kroatische autoriteiten hebben gehandeld in overeenstemming met het bepaalde in artikel 2 en 3 van het Verdrag, alsmede in overeenstemming met de aanbevelingen van verschillende internationale organen.

ARREST – Baka t. Hongarije – 27 mei 2014 – persbericht – arrest**

De zaak betreft het vervroegde ontslag van de voormalig president van de Hooggerechtshof in Hongarije (tevens voormalig rechter bij het EHRM). Het ontslag vloeide van rechtswege voort uit de nieuwe grondwet van Hongarije – waarin het Hooggerechtshof werd opgeheven en vervangen door een soortgelijke instantie, de 'Kuria' – en kon daarom niet

worden getoetst. Voorts kwam klager, gelet op de functie-eisen voor de nieuw te benoemen president van de Kuria, niet in aanmerking voor deze benoeming.

Het hof is het met klager eens dat het ontbreken van een mogelijkheid om zijn ontslag te toetsen een schending oplevert van art. 6. Daarnaast acht het hof voldoende aannemelijk dat zijn vervroegde ontslag verband hield met de door klager geuite kritiek op hervormingen. Het hof overweegt dat klager uit hoofde van zijn functie werd geacht bij te dragen aan het publieke debat en acht voorts van belang dat de angst voor dergelijke sancties een 'chilling effect' kunnen hebben. Geplaatst in de sleutel van art. 10 wordt de inbreuk niet noodzakelijk in een democratische samenleving geacht, zodat sprake is van schending van deze bepaling.

FAMILIELEVEN/PRIVACY (ART. 8)

ARREST - McDonald t. VK – 20 mei 2014 – persbericht - arrest**

McDonald is beperkt in haar mobiliteit en daarom afhankelijk van zorg aan huis. Door het VK is de bijdrage voor deze zorg verminderd omdat naar het oordeel van de autoriteiten de nachtelijke hulp voor toiletbezoek kon worden vervangen door het gebruik van incontinentieluiers. Het hof oordeelt dat sprake is van schending van art. 8 voor de periode van 21 november 2008-4 november 2009 omdat de inbreuk op haar rechten niet in overeenstemming was met de op dat moment geldende wetgeving in de UK. Voor de periode na 4 november 2009 is de klacht niet ontvankelijk omdat de staat door een wetwijziging vanaf dat moment meer vrijheid heeft bij het bepalen van het inzetten van de beschikbare middelen en de inbreuk op het recht van McDonald als noodzakelijk is aan te merken.

VRIJHEID VAN MENINGSUITING (ART. 10)

ARREST - Mustafa Erdogan e.a.t. Turkije – 27 mei 2014 – persbericht - arrest**

De zaak betreft de klacht van een hoogleraar Rechtsgeleerdheid, en een redacteur en een uitgever over hun veroordeling door een Turkse rechter tot het betalen van schadevergoeding aan drie rechters in het Constitutionele Hof. Klagers zouden de rechters in een artikel over hun beslissing tot opheffing van een politieke partij hebben beledigd.

Het Hof overweegt dat van leden van de rechterlijke macht mag worden verwacht dat zij in de uitoefening van hun beroep bloot worden gesteld aan kritiek waarbij de grenzen ruimer zijn dan bij gewone burgers.

Door de nationale rechter is volgens het Hof zowel aan de context waarin het artikel was geschreven (een pittig publiek debat over de uitspraak van het Constitutionele Hof), als aan de vorm (een quasi-academisch tijdschrift, niet een populaire krant) onvoldoende aandacht besteed in de procedure. Het Hof onderstreept het belang van academische vrijheid en in het bijzonder de mogelijkheden voor academici vrijelijk hun professionele opvattingen te uiten, zelfs als deze controversieel of impopulair zijn.

Wat de inhoud van het artikel betreft overweegt het hof dat er een aantal harde opmerkingen in staat, maar dat deze grotendeels waardeoordelen betreffen, geuit in algemene termen en voorzien van voldoende feitelijke basis, zodat ze niet kunnen worden beschouwd als ongerechtvaardigde persoonlijke aanvallen op de drie rechters. Dientengevolge heeft het Hof beslist dat de opgegeven redenen om een inbreuk te maken op het recht van verzoekers om kritiek te geven inzake een onderwerp van algemeen belang, onvoldoende waren om aan te kunnen tonen dat de inmenging "noodzakelijk was in een democratische samenleving".

VOORWAARDEN VOOR ONTVANKELIJKHEID (ART. 35)

ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING* - Durisotto t. Italië – 28 mei 2014 – persbericht - beslissing

De zaak betreft de weigering van een rechter om verzoeker's dochter toestemming te geven een experimentele behandeling genaamd "stamina-methode" te ondergaan voor de behandeling voor haar degeneratieve cerebrale ziekte.

Het Hof oordeelt dat het verbod om deze therapie te ondergaan was gebaseerd op een legitiem doel, te weten bescherming van de volksgezondheid, en ook evenredig was aan dat doel. De therapeutische waarde van de methode was tot op dat moment nog niet wetenschappelijk bewezen en evenmin kon worden geconcludeerd dat de weigering van de rechter haar toestemming te verlenen discriminerend was geweest. Het Hof verklaart de klacht niet-ontvankelijk.

ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING* - Fränklin-Beentjes t. Nederland – 6 mei 2014 – Nederlandse zaak – beslissing

Klagers menen dat er sprake is van schending van art 9 en art 14 nu het hen niet is toegestaan een hoeveelheid “ayahuasca” (inhoudende DMT) hetgeen verboden is op grond van de Opiumwet) voor religieus gebruik voorhanden te hebben. Het hof oordeelt dat er geen enkele aanwijzing voor schending van de mensenrechten is zodat de klacht niet-ontvankelijk moet worden verklaard.

ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING* - Ndikumana t. Nederland – 6 mei 2014 – Nederlandse zaak - beslissing

Een asielzoeker wordt naar eigen zeggen door de Nederlandse overheid gedwongen om op straat te leven. Het Hof oordeelt dat er voldoende voorzieningen in Nederland zijn om ervoor te zorgen dat hij niet op straat hoeft te leven. De klacht is niet-ontvankelijk.

JUST SATISFACTION (ART. 41)

ARREST* Cyprus t. Turkije – 12 mei 2014 – – Grote kamer – persbericht - arrest**

Op 10 mei 2001 heeft het hof geconstateerd dat Turkije meerdere mensenrechten heeft geschonden door het uitvoeren van militaire operaties te Cyprus in juli/aug 1974. Het hof besloot toen unaniem dat het ten aanzien van een eventuele billijke genoegdoening nog niet gereed was te beslissen en heeft de overwegingen daaromtrent aangehouden. Nu, inmiddels 14 jaar verder, is een aantal claims voor billijke genoegdoening aan de orde. Het hof oordeelt dat het feit dat er lange tijd heeft gezeten tussen de principiële beslissing en het indienen van de claims op 11 maart 2010 geen reden is af te zien van het onderzoeken van deze claims. Het hof veroordeelt Turkije tot de betaling van € 30.000.00 voor de schade geleden door de nabestaanden van vermiste personen en € 60.000.000 voor de schade geleden bij de Grieks-Cypriotische inwoners van het schiereiland Karpas.

EIGENDOMSRECHT (ART. 1, EERSTE PROTOCOL)

ARREST - Paulet t. VK - 13 mei 2014 – persbericht - arrest – UK human rights blog

De zaak betreft de klacht van klager dat de confiscatie van zijn loon, ten gevolge van zijn veroordeling voor het verkrijgen van arbeid door het gebruik van een vals paspoort, disproportioneel was. Het hof oordeelt dat de reikwijdte van de beoordeling door het Verenigd Koninkrijk, door enkel te overwegen dat de confiscatie van klagers loon het algemeen belang dient, zonder dit belang af te wegen tegen het eigendomsrecht van klager, te beperkt is geweest en neemt een schending van artikel 1 van protocol 1 aan.

RECHT OP ONDERWIJS (ART. 2, EERSTE PROTOCOL)

ARREST* – Velev t. Bulgarije – 27 mei 2014 – persbericht - arrest**

Velev klaagt over het feit dat het hem gedurende zijn detentie niet is toegestaan zijn opleiding voort te zetten. Het hof overweegt dat staten niet verplicht zijn onderwijs te faciliteren voor gevangenen. Echter wanneer deze faciliteiten er wel zijn mogen die niet op subjectieve en onredelijk gronden worden onthouden aan gevangenen. In het geval van Velev diende de weigering van de onderwijsfaciliteiten gebruik te maken geen legitiem doel en was deze niet voorzienbaar. Derhalve schending van artikel 2 van protocol 1 (recht op onderwijs).

2. RECHTSPRAAK GERECHT EN HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE

RECHTSPRAAK

LUXEMBURG

AANBESTEDING

ARREST – 8 mei 2014 – Zaak C-15/13 – Datenlotsen Informationssysteme – arrest - ECER nieuwsbericht

Overheidsopdrachten voor leveringen – Richtlijn 2004/18/EG – Gunning van opdracht zonder aanbestedingsprocedure te beginnen – Zogeheten ‘in-housegunning’ – Opdrachtnemer juridisch onderscheiden van aanbestedende dienst – Voorwaarde van ‘toezicht zoals op eigen diensten’ – Aanbestedende dienst en opdrachtnemer zonder toezichtsverhouding – Derde overheidsdienst die op aanbestedende dienst gedeeltelijk toezicht en op opdrachtnemer toezicht uitoefent dat zou kunnen worden aangemerkt als ‘op eigen diensten’ – ‘Horizontale in-houseopdracht’

Hof: Een overeenkomst die de levering van producten betreft en is gesloten tussen een universiteit die een aanbestedende dienst is en waarop toezicht wordt uitgeoefend door een Duitse deelstaat, en een privaatrechtelijke onderneming in het bezit van de federale staat en Duitse deelstaten, waaronder die deelstaat, is een overheidsopdracht waarvoor de in Richtlijn 2004/18/EG vastgestelde regels voor het plaatsen van overheidsopdrachten moeten gelden

CONCLUSIE A-G WAHL – 15 mei 2014 – Zaak C-213/13 – Impresa Pizzarotti – conclusie

Overheidsopdrachten – Richtlijnen 93/37/EEG en 2004/18/EG – Begrip ‘overheidsopdrachten voor werken’ – Te sluiten overeenkomst inzake huur van nog niet gebouwd werk – Uitlegging van begrip gezag van gewijsde in geval van met Unierecht onverenigbare situatie

A-G: Het is alleen aan de nationale rechter om de precieze bewoordingen vast te stellen van een rechterlijke beslissing die in kracht van gewijsde is gegaan. De wijze van uitvoering van een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke beslissing valt onder de interne rechtsorde van de lidstaten, mits de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid in acht worden genomen. Ingeval de nationale rechter krachtens nationale regels beschikt over de bevoegdheid om de bewoordingen van het gewijsde aan te vullen en zelfs te vervangen, is het aan hem om deze bevoegdheid zodanig uit te oefenen dat het recht van de Unie juist kan worden toegepast.

ARREST – 8 mei 2014 – Zaak C-161/13 – Idrodinamica Spurgo Velox e.a. – arrest

Overheidsopdrachten – Watersector – Richtlijn 92/13/EEG – Doeltreffende en snelle beroepsprocedures – Beroepstermijnen – Datum waarop deze termijnen ingaan

Hof: De termijn voor de indiening van een beroep tot nietigverklaring van de beschikking houdende gunning van een opdracht vangt opnieuw aan indien de aanbestedende dienst na de gunningsbeschikking maar vóór ondertekening van de overeenkomst een nieuwe beschikking heeft vastgesteld die van invloed kan zijn op de rechtmatigheid van de gunningsbeschikking. Deze termijn begint te lopen vanaf de mededeling van de latere beschikking aan de inschrijvers of, bij gebreke daarvan, vanaf het moment waarop de inschrijvers daarvan kennis hebben.

Ingeval een inschrijver na verstrijken van de beroepstermijn die in de nationale regeling is neergelegd, kennis krijgt van een vermeende onregelmatigheid die vóór de beschikking houdende gunning van een opdracht heeft plaatsgevonden, is een recht op beroep tegen die beschikking enkel gewaarborgd binnen die termijn, tenzij het nationale recht een dergelijk recht uitdrukkelijk garandeert, overeenkomstig het recht van de Unie.

ARBEID

CONCLUSIE A-G WAHL – 22 mei 2014 – Zaak C-221/13 – Mascellani – conclusie

Sociale politiek – Richtlijn 97/81/EG – Door de Unice, het CEEP en het EVV gesloten raamovereenkomst inzake deeltijdarbeid – Omzetting van een arbeidsovereenkomst voor deeltijdse arbeid in een arbeidsovereenkomst voor voltijdse arbeid tegen de wil van de werknemer

A-G: Richtlijn 97/81/EG verzet zich niet tegen een nationale regeling volgens welke een werkgever de omzetting van een deeltijdse arbeidsverhouding in een voltijdse arbeidsverhouding zonder toestemming van de werknemer kan opleggen.

ARREST – 22 mei 2014 – Zaak C-539/12 – Lock – persbericht – arrest

Sociale politiek – Organisatie van arbeidstijd – Richtlijn 2003/88/EG – Recht op jaarlijkse vakantie met behoud van loon – Samenstelling van beloning – Basisloon en van gerealiseerde omzet afhankelijke provisie

Hof: Het vakantieloon van verkoopadviseurs mag niet worden beperkt tot het basisloon. Wanneer een werknemer een provisie ontvangt die wordt bepaald op basis van de tot stand gebrachte verkopen, moet deze provisie ook worden opgenomen in de berekening van het vakantieloon. De methoden voor de berekening van de provisie waarop een werknemer recht heeft uit hoofde van zijn jaarlijkse vakantie met behoud van loon, moeten door de nationale rechter worden beoordeeld op basis van de in de rechtspraak van het EU-Hof geformuleerde regels en criteria en in het licht van het met artikel 7 van richtlijn 2003/88 nagestreefde doel.

CONCLUSIE A-G BOT – 8 mei 2014 – Zaak C-91/13 – Essent Energie Productie – Nederlandse zaak – conclusie

Associatieovereenkomst EEG-Turkije – Artikel 13 van besluit nr. 1/80 van de Associatieraad – Artikel 41 van het aanvullend protocol – Standstillbepalingen – Werkings sfeer – Vrij verrichten van diensten – Artikelen 56 VWEU en 57 VWEU – Terbeschikkingstelling van arbeidskrachten – Onderdanen van derde landen – Vereiste van tewerkstellingsvergunning voor terbeschikkingstelling van arbeidskrachten

Energiemaatschappij Essent vecht een boete van de Arbeidsinspectie wegens het tewerkstellen van arbeidskrachten uit derde landen zonder tewerkstellingsvergunning aan. Het Nederlandse bedrijf dat door Essent was ingehuurd, had voor de opdracht 29 Turken, 3 arbeiders van ex-Joegoslavische nationaliteit en 1 Marokkaan aangeworven bij een Duits bedrijf. De Raad van State stelde onder meer de vraag of de Nederlandse regeling die

bepaalt dat ook de opdrachtgevende onderneming (Essent) aansprakelijk is, strookt, wat de Turkse werknemers betreft, met de bepalingen van de Associatie met Turkije.

A-G: De AG constateert dat de betrokken werknemers legaal in Duitsland verblijven en werken. De overeenkomst tussen het Duitse en Nederlandse bedrijf om werknemers ter beschikking te stellen, valt volgens hem onder het vrij verkeer van diensten. Dat het daarbij gaat om werknemers uit derde landen is irrelevant. De Nederlandse vergunningsplicht vormt volgens de advocaat-generaal een belemmering van de vrijheid van dienstverrichting. Nederland zou andere controlemaatregelen kunnen nemen die minder restrictief zijn.

BURGERSCHAP VAN DE UNIE

CONCLUSIE A-G WATHELET – 20 mei 2014 – Zaak C-333/13 – Dano – Grote kamer – persbericht – conclusie

Verordening (EG) nr. 883/2004 – Richtlijn 2004/38/EG – Burgerschap van Unie – Gelijke behandeling – Economisch niet-actieve burgers van de Unie die op grondgebied van andere lidstaat verblijven – Regeling van lidstaat volgens welke die personen van recht op bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties zijn uitgesloten indien hun verblijfsrecht uitsluitend op artikel 20 VWEU is gebaseerd

A-G: Volgens de AG verzet het Unierecht zich er niet tegen dat onderdanen van andere lidstaten op basis van een algemeen criterium een „bijzondere, niet op premie of bijdragebetaling berustende prestatie” wordt geweigerd mits het gehanteerde criterium - zoals bijvoorbeeld de reden van binnenkomst op het grondgebied van de lidstaat- kan aantonen dat een echte band met de gastlidstaat ontbreekt en ertoe strekt een onredelijke last voor het nationale sociale bijstandstelsel te voorkomen.

CONSUMENTENRECHT

ARREST – 15 mei 2014 – Zaak C-359/12 – Timmel – arrest

Prejudiciële verwijzing – Bescherming van consument – Richtlijn 2003/71/EG – Artikel 14, lid 2, sub b – Verordening (EG) nr. 809/2004 – Artikelen 22, lid 2, en 29, lid 1 – Basisprospectus – Documenten ter aanvulling van prospectus – Definitieve voorwaarden – Datum en wijze van publicatie van vereiste informatie – Voorwaarden voor publicatie in elektronische vorm

Hof: De krachtens artikel 22, lid 1, van verordening (EG) nr. 809/2004 vereiste informatie die op het tijdstip van de publicatie van het basisprospectus niet bekend was, maar wel op het tijdstip van de publicatie van een document ter aanvulling van dat prospectus, moet in dat document ter aanvulling van het prospectus worden gepubliceerd indien die informatie een belangrijke nieuwe ontwikkeling, materiële vergissing of onjuistheid behelst die van invloed kan zijn op de beoordeling van de effecten, hetgeen de verwijzende rechter dient te beoordelen. De website waarop de prospectus beschikbaar is gesteld moet gemakkelijk toegankelijk zijn. Daarvan is geen sprake indien: het noodzakelijk is zich op die website te registreren, waarbij een disclaimer moet worden aanvaard en een e-mailadres moet worden opgegeven, voor die elektronische toegang betaald moet worden, of het kosteloos opvragen van een prospectus tot twee documenten per maand is beperkt. Het basisprospectus moet zowel ter zetel van de uitgevende instelling als bij de financiële intermediairs voor het publiek beschikbaar worden gesteld.

ENERGIEMARKT

CONCLUSIE A-G WAHL – 8 mei 2014 – Gevoegde zaken C-359/11 en C-400/11 – Schulz en Egbrinchoff – conclusie – European consumer law blog

Richtlijn 2003/54/EG – Interne markt voor elektriciteit – Richtlijn 2003/55/EG – Interne markt voor aardgas – Overeenkomsten tussen leveranciers en afnemers die berusten op nationale regelingen – Universele dienstverplichting – Algemene voorwaarden – Eenzijdige aanpassing door de leverancier van de prijs van de dienst – Passend niveau van consumentenbescherming – Eindafnemers – Transparantievereiste met betrekking tot

contractvoorwaarden – Samenhang met richtlijn 93/13/EEG – Oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten – Beperking van de werking in de tijd van een arrest

A-G: Aan het in de richtlijn voor de interne markt voor elektriciteit opgenomen transparantievereiste wordt niet voldaan door een regeling waarbij leveranciers van elektriciteit- of gas aan huishoudens op grond van een universele dienstovereenkomst, niet verplicht zijn om de reden, de voorwaarden en de omvang van een prijswijziging aan de afnemer mee te delen.

ETIKETERING

CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 8 mei 2014 – Zaak C-137/13 – Herbaria Kräuterparadies – conclusie – European consumer law blog

Landbouw – Etiketgeving van biologische producten – Verordening (EG) nr. 889/2008 – artikel 27, lid 1, sub f – Gebruik van producten en stoffen bij de verwerking van levensmiddelen die op de etikettering als 'biologisch' zijn aangeduid – Verbod op het gebruik van mineralen en vitamines die niet wettelijk zijn voorgeschreven – Toevoeging van ijzergluconaat en vitamines aan een biologisch vruchtensapmengsel – Voorgeschreven hoeveelheden voor producten die worden verkocht als voedingssupplement, als levensmiddel waarvoor een voedings- of gezondheidsclaim wordt gedaan, of als levensmiddel bestemd voor bijzondere voeding

A-G: Het gebruik van de genoemde stoffen is slechts wettelijk voorgeschreven, wanneer een Unierechtelijk of een met het Unierecht verenigbaar nationaal voorschrift voor het levensmiddel waaraan de genoemde stoffen worden toegevoegd, de toevoeging van de genoemde stoffen direct voorschrijft of althans een minimumgehalte voor de toe te voegen genoemde stoffen bepaalt voordat het levensmiddel in de handel kan worden gebracht.

Van een dergelijk wettelijk voorschrift is geen sprake wanneer het in de handel brengen van een levensmiddel als voedingssupplement, als product waarvoor een voedings- of een gezondheidsclaim wordt gedaan, of als product bestemd voor bijzondere voeding, zonder toevoeging van een of meer van de genoemde stoffen misleidend en bedrieglijk voor de consument zou zijn, omdat het levensmiddel wegens te geringe concentratie(s) van de genoemde stof of stoffen zijn doel als voedingsmiddel respectievelijk zijn met de voedings- of gezondheidsclaims tot uitdrukking gebrachte doel niet kan vervullen. Noch is van een dergelijk wettelijk voorschrift sprake wanneer een bepaalde voedings- of gezondheidsclaim alleen voor levensmiddelen mag worden gebruikt die een bepaalde 'significante' hoeveelheid van de genoemde stof of stoffen bevatten.

FISCALE BEPALINGEN

BTW

CONCLUSIE A-G KOKOTT – 15 mei 2014 – Zaak C-605/12 – Welmory – conclusie

Belastingwetgeving – Belasting over toegevoegde waarde – Artikel 44 van richtlijn 2006/112/EG in versie van richtlijn 2008/8/EG – Begrip 'vaste inrichting' van afnemer van dienst

A-G: Onder een vaste inrichting is een inrichting te verstaan die gekenmerkt wordt door een voldoende mate van duurzaamheid en een – wat personeel en technische middelen betreft – geschikte structuur om de voor eigen behoeften van deze inrichting verrichte diensten te kunnen afnemen en ter plaatse te gebruiken. Eigen personeel en eigen technische middelen zijn hiervoor niet vereist, voor zover de externe middelen ter beschikking staan van de inrichting als waren het haar eigen middelen.

CONCLUSIE A-G WATHELET – 15 mei 2014 – Zaak C-331/13 – Nicula – **Grote Kamer – conclusie**

Terugbetaling van met Unierecht onverenigbare heffing – Beperking van terug te betalen bedrag wegens wijziging van nationale regeling

A-G: Een Roemeens spoedbesluit betreffende milieuheffing voor motorvoertuigen, verhoudt zich niet met artikel 110 VWEU (kortweg: geen beschermende belasting voor binnenlandse producten)

ARREST – 15 mei 2014 – Zaak C-337/13 – Almos Agrárkülkereskedelmi – arrest

Prejudiciële verwijzing – Gemeenschappelijk stelsel van belasting over toegevoegde waarde – Richtlijn 2006/112/EG – Artikel 90 – Verlaging van maatstaf van heffing – Omvang van verplichtingen van lidstaten – Rechtstreekse werking

Hof: Een nationale bepaling die niet voorziet in een verlaging van de maatstaf van BTW-heffing in geval van niet-betaling van de prijs, indien gebruik wordt gemaakt van de door de richtlijn geboden afwijkingmogelijkheid is toegestaan. Deze bepaling moet dan wel alle andere gevallen omvatten waarin de belastingplichtige overeenkomstig de richtlijn na de sluiting van een overeenkomst de tegenprestatie geheel of gedeeltelijk niet ontvangt. De belastingplichtigen kunnen zich voor de nationale rechter tegenover de lidstaat op de richtlijn beroepen om een verlaging van de maatstaf van BTW-heffing te verkrijgen. Hieraan kunnen bepaalde formaliteiten worden verbonden aan de hand waarvan met name kan worden aangetoond dat de belastingplichtige na de sluiting van de overeenkomst de tegenprestatie of een deel ervan definitief niet heeft ontvangen en dat hij zich kan beroepen op een van de in de richtlijn bedoelde gevallen, maar de aldus vastgestelde maatregelen mogen niet verder gaan dan wat nodig is om dit aan te tonen.

CONCLUSIE A-G MENGOZZI – 14 mei 2014 – Zaak C-219/13 – K– conclusie

Gemeenschappelijk stelsel van belasting over toegevoegde waarde – Richtlijn 2006/112/EG – Richtlijn 2009/47/EG – Toepassing van verlaagd btw-tarief enkel op gedrukte boeken, met uitzondering van boeken op andere fysieke dragers (cd's, cd-roms, USB-sticks) – Concreet en specifiek aspect – Fiscale neutraliteit

A-G: Een verlaagd BTW-tarief voor gedrukte boeken, terwijl een normaal tarief geldt voor boeken op een andere fysieke drager (cd, cd-rom of USB-stick) is toegestaan, mits laatstbedoelde boeken uit het oogpunt van de gemiddelde consument niet soortgelijk zijn aan eerstbedoelde boeken doordat zij niet aan dezelfde behoeften van deze consument voldoen, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan. Dit antwoord verschilt niet naargelang het een luisterboek betreft, van het luisterboek of digitale boek op fysieke drager een gedrukt boek met dezelfde inhoud bestaat, of in het digitale boek technische kenmerken van de drager kunnen worden benut, zoals een zoekfunctie.

DOUANE

ARREST – 15 mei 2014 – Zaak C-480/12 – X – **Nederlandse zaak – arrest**

Communautair douanewetboek – Werkingssfeer van artikelen 203 en 204, lid 1, sub a, van verordening (EEG) nr. 2913/92 – Regeling extern douanevervoer – Ontstaan van douaneschuld wegens niet-nakoming van verplichting – Te late aanbrenging van goederen bij kantoor van bestemming – Zesde btw-richtlijn – Artikel 10, lid 3 – Samenhang tussen ontstaan van douaneschuld en van btw-schuld – Begrip belastbare handelingen

In deze zaak wenst de Hoge Raad der Nederlanden onder meer van het Hof te vernemen welke rechtsgevolgen te late aanbrenging van goederen bij het kantoor van bestemming heeft voor de douaneschuld.

Hof: De enkele overschrijding van de vastgestelde termijn voor het aanbrengen van goederen bij de douane leidt niet tot een douaneschuld wegens het onttrekken van de goederen aan het douanetoezicht in de zin van artikel 203 van verordening (EEG) nr. 2913/92 maar tot een douaneschuld op grond van artikel 204 van verordening (EEG) nr. 2913/92. Voor het ontstaan van zo'n douaneschuld is niet nodig dat de betrokkenen de douaneautoriteiten inlichtingen verstrekken over de oorzaken van de overschrijding van de termijn of over de plek waar de betrokken goederen zich bevonden. BTW is verschuldigd wanneer de betrokken goederen aan de bedoelde douaneregelingen zijn onttrokken, zelfs indien een douaneschuld uitsluitend op grondslag van artikel 204 van de verordening is ontstaan.

OVERIG

CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 22 mei 2014 – Zaak C-426/12 – X– conclusie

Richtlijn 2003/96/EG – Communautaire regeling voor belasting van energieproducten en elektriciteit – Duaal gebruik van energieproducten

X produceert suiker en suikerhoudende producten uit suikerbieten voor de industriële en de consumentenmarkt. Bij het productieproces ontstaan ook een aantal bijproducten. Bij de productie wordt cokes gebruikt. Ter discussie staat of de cokes worden gebruikt als motorbrandstof of ook bij het chemische proces. In dat laatste geval zou het gaan om duaal gebruik, wat anders moet worden belast.

A-G: Er is sprake van duaal gebruik wanneer als verwarmingsbrandstof in een kalkoven worden gebruikt om kooldioxide op te wekken voor de productie van kalkovensgas, dat vervolgens wordt gebruikt voor de zuivering van het uit suikerbieten verkregen ruwsap, naar aanleiding van welk proces een neerslag, het bijproduct schuimaarde, ontstaat. De lidstaten mogen een engere definitie van duaal gebruik toepassen en ervoor kiezen om energieproducten die een duaal gebruik kennen te belasten, mits zij hun bevoegdheid uitoefenen in overeenstemming met het Unierecht. Indien een lidstaat beslist om een dergelijke engere definitie toe te passen, kan een belastingplichtige geen beroep doen op een ruimer Unierechtelijk begrip van duaal gebruik om vrijstelling te verkrijgen van een door het nationale recht opgelegde belasting.

GENEESMIDDELEN

CONCLUSIE A-G WAHL – 20 mei 2014 – Zaak C-104/13 – Olainfarm – conclusie

Industriebeleid – Richtlijn 2001/83/EG – Geneesmiddelen voor menselijk gebruik – Vergunning voor het in de handel brengen – Artikel 10 – Generieke geneesmiddelen – Begrip ‚referentiegeneesmiddel‘ – Artikel 10bis – Geneesmiddel op basis van werkzame stoffen die reeds in de medische praktijk worden gebruikt – Recht van de houder van een vergunning voor het in de handel brengen van een referentiegeneesmiddel om zich tegen toelating van een generiek geneesmiddel te verzetten

A-G: Een geneesmiddel geregistreerd overeenkomstig artikel 10bis van richtlijn 2001/83/EG kan worden gebruikt als referentiegeneesmiddel voor de doelstellingen van artikel 10, lid 2, sub a, van de richtlijn.

Artikel 10, lid 1, van richtlijn 2001/83 verleent de houder van een vergunning voor het in de handel brengen van een referentiegeneesmiddel het recht om op te komen tegen een vergunning voor het in de handel brengen van een generiek geneesmiddel waarvoor dat geneesmiddel wordt gebruikt als referentiegeneesmiddel gedurende de beschermingsperiode van tien jaar (of, in voorkomend geval, de periode van elf jaar) waarop de houder recht heeft krachtens die richtlijn.

HANDVEST GRONDRECHTEN EU

ARREST – 8 mei 2014 – Zaak C-483/12 – Pelckmans Turnhout – arrest - ECER nieuwsbericht – European law blog – European consumer law blog

Prejudiciële verwijzing – Handvest van de grondrechten van de Europese Unie – Gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel – Ten uitvoer brengen van Unierecht – Werkingsfeer van Unierecht – Geen – Onbevoegdheid van het Hof

Het Belgische Grondwettelijk Hof stelt vragen over de verplichte wekelijkse sluitingsdag voor handelaren. Een dergelijke verplichting geldt niet voor handelaren in treinstations, in luchthavens of tankstations. Het is enkel van toepassing op de detailhandel, dat wil zeggen ondernemingen die verkopen aan de consument, en niet op andere handelaren zoals internetwinkels. Vraag is of deze verplichting strookt met het EU-recht.

Hof: Een nationale winkelsluitingswet valt niet binnen het toepassingsgebied van het EU-recht. Het Hof is niet bevoegd om de bepalingen van het EU-Handvest van de Grondrechten uit te leggen.

ARREST – 22 mei 2014 – Zaak C-356/12 – Glatzel – arrest

Prejudiciële verwijzing – Vervoer – Richtlijn 2006/126/EG – Punt 6.4 van bijlage III – Geldigheid – Handvest van de grondrechten van de Europese Unie – Artikelen 20, 21, lid 1, en 26 – Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap – Rijbewijs – Lichamelijke en geestelijke geschiktheid voor besturen gemotoriseerd voertuig – Minimumnormen – Gezichtsscherpte – Gelijke behandeling – Geen afwijkingsmogelijkheid – Evenredigheid

Het rijbewijs van Glatzel wordt ingetrokken. Uiteindelijk krijgt hij een nieuw rijbewijs, maar niet voor de categorie vrachtwagens. Zijn centrale gezichtsscherpte is weliswaar 1,0, maar de gezichtsscherpte van zijn rechteroog is lager en voldoet niet aan de eisen. De verwijzende rechter stelt vragen over de geldigheid van punt 6.4 van bijlage III bij richtlijn 2006/126. Volgens de verwijzende rechter is het vereiste van minimaal 0,1 gezichtsscherpte voor het minder goede oog, discriminerend op grond van handicap van personen

Hof: Bij onderzoek van de vraag is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van punt 6.4 van bijlage III bij richtlijn 2006/126/EG kunnen aantasten in het licht van de artikelen 20, 21, lid 1, of 26 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

INTELLECTUELE EIGENDOM

CONCLUSIE A-G CRUZ VILLALÓN – 22 mei 2014 – Zaak C-201/13 – Deckmyn en Vrijheidsfonds – **Grote Kamer – conclusie**

Richtlijn 2001/29 – Auteursrechten – Artikel 5, lid 3, sub k, van richtlijn 2001/29 – Reproductierecht – Beperkingen – Parodie – Autonoom begrip van het Unierecht – Grondrechten – Algemene beginselen

Op de nieuwjaarsreceptie van de stad Gent in 2011 verspreidde Deckmyn kalenders met een omslag, die bestond uit een bewerkte voorplaat van het Suske en Wiske-album 'De Wilde Weldoener', waarbij onder meer de stripfiguur Lambik was vervangen door de Gentse burgemeester Termont. Daarnaast verscheen deze prent op de website en in een informatieblad van het Vlaams Belang.

De erven-Vandersteen en de exploitatiestichting betogen dat hun intellectuele-eigendomsrechten zijn geschonden en dat het werk van Vandersteen op deze wijze ongewenst in verband wordt gebracht met het Vlaams Belang. Deckmyn en het Vrijheidsfonds beroepen zich op de vrijheid van meningsuiting, aangezien het werk volgens hen een parodie vormt.

A-G: Het begrip ‚parodie‘ is een autonoom Unierechtelijk begrip. Een ‚parodie‘ in de zin van artikel 5, lid 3, sub k, van richtlijn 2001/29 is een werk dat, met een spottende intentie, bestanddelen van een duidelijk herkenbaar bestaand werk combineert met voldoende originele bestanddelen, zodat het werk in redelijkheid niet kan worden verward met het oorspronkelijke werk.

Bij de uitleg van het begrip ‚parodie‘ dient de civiele rechter zich te laten leiden door de grondrechten die zijn vastgelegd in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, en dient hij de noodzakelijke afweging tussen deze rechten te maken wanneer de omstandigheden van het geval dit vergen.

CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 14 mei 2014 – Zaak C-205/13 – Hauck – **Nederlandse zaak – persbericht – conclusie**

Merken – Weigerings- of nietigheidsgronden – Driedimensionaal teken dat bestaat uit vorm van waar – Richtlijn 89/104/EEG – Artikel 3, lid 1, sub e, eerste streepje – Tekens dat uitsluitend bestaat uit vorm die door aard van waar bepaald wordt – Artikel 3, lid 1, sub e,

derde streepje – Tekenen dat uitsluitend bestaat uit vorm die wezenlijke waarde aan de waar geeft – Kinderstoel Tripp Trapp

De zaak gaat over de vraag of de Trip Trap kinderstoel van Stokke merkenrechtelijk bescherming geniet.

A-G: Het begrip vorm ,die door de aard van de waar bepaald wordt' ziet op de vorm waarvan alle wezenlijke kenmerken worden bepaald door de aard van de waar. Daarbij is van geen belang of die waar ook een andere, alternatieve vorm kan aannemen.

Het begrip vorm ,die een wezenlijke waarde aan de waar geeft' heeft betrekking op de vorm waarvan de esthetische kenmerken een van de hoofdelementen zijn die de marktwaarde van de betrokken waar bepalen, waarbij deze tegelijkertijd een van de redenen zijn waarom de consument beslist deze waar te kopen. Deze uitlegging sluit niet uit dat de waar andere kenmerken bezit die belangrijk zijn voor de consument.

De perceptie van de gemiddelde consument is een van de omstandigheden waarmee rekening moet worden gehouden bij de analyse van de toepasselijkheid van de betrokken grond voor weigering van inschrijving, onder meer naast omstandigheden als de aard van de onderzochte warencategorie, de artistieke waarde van de betrokken vorm, het verschil tussen deze vorm en andere vormen die gewoonlijk op de betrokken markt worden gebruikt, het significante verschil in prijs in vergelijking met concurrerende goederen, en het bestaan van een reclamestrategie waarbij vooral de nadruk wordt gelegd op de esthetische kenmerken van de betrokken waar. Geen enkele van deze omstandigheden is als zodanig doorslaggevend.

Eenzelfde teken kan tegelijkertijd worden getoetst aan de gronden van artikel 3, lid 1, sub e, eerste en derde streepje, van deze richtlijn, maar de grond voor weigering van inschrijving of nietigverklaring van het merk bestaat enkel wanneer minstens is voldaan aan alle voorwaarden voor toepassing van een van deze gronden.

LANDBOUW

ARREST – 15 mei 2014 – Zaak C-135/13 – Szatmári Malom – arrest

Landbouw – Elfpo – Verordening (EG) nr. 1698/2005 – Artikelen 20, 26 en 28 – Steun voor de modernisering van landbouwbedrijven en steun ter verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten – Subsidiabiliteitsvoorwaarden – Bevoegdheid van lidstaten – Steun waarmee de bestaande capaciteit van maalderijen wordt gemoderniseerd – Vervanging van maalderijen door één nieuwe maalderij zonder de capaciteit uit te breiden – Daarvan uitgesloten – Gelijkheidsbeginsel

Hof: Het begrip verbetering van de algehele prestatie van het landbouwbedrijf kan geen betrekking hebben op een concrete actie waarbij een onderneming die maalderijen exploiteert, oude maalderijen sluit en door een nieuwe maalderij vervangt zonder de bestaande capaciteit uit te breiden.

Een concrete actie waarbij oude maalderijen worden gesloten en door een nieuwe maalderij worden vervangen zonder uitbreiding van de bestaande capaciteit, kan de algehele prestatie van de onderneming verbeteren.

Artikel 28, lid 1, sub a, van verordening nr. 1698/2005 verzet zich in beginsel niet tegen de vaststelling van een nationale regeling als die in het hoofdgeding, die ter verhoging van de toegevoegde waarde van landbouwproducten voorziet in steun die wat ondernemingen welke maalderijen exploiteren betreft slechts kan worden verleend voor concrete acties die zijn gericht op de modernisering van de bestaande capaciteit van die maalderijen, en niet voor concrete acties waarbij nieuwe capaciteit wordt gecreëerd.

ARREST – 8 mei 2014 – Zaak C-35/13 – ASSICA en Krafts Foods Italia – arrest

Landbouw – Landbouwproducten en levensmiddelen – Verordening (EEG) nr. 2081/92 – Artikel 2 – Bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen – Materiële werkingssfeer – Bescherming op nationaal grondgebied – Geen communautaire registratie – Gevolgen – Bescherming van benamingen voor producten waarbij geen sprake is van een bijzondere band tussen de kenmerken en de geografische herkomst daarvan – Voorwaarden

Hof: Verordening (EEG) nr. 2081/92 voorziet niet in een beschermingsregeling voor een geografische benaming die niet op communautair niveau geregistreerd is. Een dergelijke benaming kan in voorkomend geval worden beschermd op grond van een nationale regeling met betrekking tot geografische benamingen van producten waarbij geen sprake is van een bijzondere band tussen de kenmerken en de geografische herkomst daarvan, mits de toepassing van die regeling geen afbreuk doet aan de doelstellingen van verordening nr. 2081/92, zoals gewijzigd bij verordening nr. 535/97, en geen sprake is van strijd met het vrije verkeer van goederen als bedoeld in artikel 28 EG, hetgeen ter beoordeling van de nationale rechter staat.

ARREST – 22 mei 2014 – Zaak C-56/13 – Érsekcsanádi Mezőgazdasági – arrest

Richtlijnen 92/40/EEG en 2005/94/EG – Beschikkingen 2006/105/EG en 2006/115/EG – Handvest van de grondrechten van de Europese Unie – Artikelen 16, 17 en 47 – Maatregelen ter bestrijding van aviaire influenza – Vergoeding van schade

Hof: De beschikkingen van de Commissie tot vaststelling van bepaalde tijdelijke beschermende maatregelen in verband met vermoede gevallen van hoogpathogene aviaire influenza onder wilde vogels in Hongarije staan niet in de weg aan de nationale maatregelen waarbij de instelling van een beschermingsgebied werd gelast en de doorvoer van pluimvee in dat gebied werd verboden, en evenmin aan een administratief advies waarbij een onderneming de toelating werd geweigerd om kalkoenen onder te brengen in haar kwekerij.

MILIEU

ARREST – 15 mei 2014 – Zaak C-521/12 – Briels e.a. – **Nederlandse zaak – arrest - na prejudiciële verwijzingsuitspraak van de Raad van State (7 november 2012) – persbericht Raad van State – GAVC law blog**

Prejudiciële verwijzing – Gemeenschappelijk stelsel van belasting over toegevoegde waarde – Richtlijn 2006/112/EG – Artikel 90 – Verlaging van maatstaf van heffing – Omvang van verplichtingen van lidstaten – Rechtstreekse werking

Op 6 juni 2011 heeft de Minister van Infrastructuur en Milieu een besluit genomen betreffende het tracéproject Rijksweg A2 dat met name tot de verbreding van deze snelweg strekt. Dit project heeft negatieve gevolgen voor het Natura 2000-gebied „Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek”. Dit gebied is door de Nederlandse autoriteiten als een speciale beschermingszone aangewezen voor onder meer het habitatype „blauwgraslanden”. Briels e.a. hebben beroep tegen de twee besluiten van de minister ingesteld bij de verwijzende rechter. Volgen hen kon de minister het tracéproject Rijksweg A2 niet vaststellen, gelet op de negatieve gevolgen van de verbreding van de snelweg A2 voor het betrokken Natura 2000-gebied.

In dit verband betogen Briels e.a. dat de ontwikkeling van nieuwe blauwgraslanden in dit gebied niet in aanmerking had mogen worden genomen ter beantwoording van de vraag of de natuurlijke kenmerken van dit gebied worden aangetast. Volgens hen kan een dergelijke maatregel niet als een „mitigerende maatregel” worden aangemerkt.

De Nederlandse Raad van State legt het Hof een aantal vragen voor met betrekking tot habitatrichtlijn 92/43/EG. Meer bepaald vraagt de Raad of de natuurlijke kenmerken van een Natura-2000 gebied worden aangetast, indien de overheid een areaal van gelijke of grotere omvang van dat habitatype tot ontwikkeling brengt.

Hof: De beschermingsmaatregelen die in een project worden opgenomen om de schadelijke gevolgen van dit project voor een Natura 2000-gebied te compenseren, kunnen bij de beoordeling van de gevolgen van dit project niet in aanmerking worden genomen. Een plan of een project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een gebied van communautair belang, dat negatieve gevolgen heeft voor een in dit gebied voorkomend type natuurlijke habitat en dat voorziet in maatregelen voor het tot ontwikkeling brengen in dit gebied van een areaal van gelijke of grotere omvang van dit habitatype, tast de natuurlijke kenmerken van dat gebied aan. Deze maatregelen kunnen in voorkomend

geval slechts als „compenserende maatregelen” worden aangemerkt, voor zover de bij deze bepaling gestelde voorwaarden vervuld zijn.

CONCLUSIE A-G JÄÄSKINEN – 8 mei 2014 – Gevoegde zaken C-401/12 P, C-402/12 P en C-403/12 P – Raad/Vereniging Milieudefensie en Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht, Parlement / Vereniging Milieudefensie en Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht en Commissie / Vereniging Milieudefensie en Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht – Grote Kamer – Nederlandse zaak – conclusie

Hogere voorziening – Artikel 9, lid 3, van het Verdrag van Aarhus – Artikelen 2, lid 1, sub g, en 10 van verordening (EG) nr. 1367/2006 – Verzoek tot interne herziening – Niet-ontvankelijkheid – Exceptie van onwettigheid – Toetsing van geldigheid van afgeleid Unierecht aan internationale overeenkomst – Uit arresten Fediol/Commissie en Nakajima/Raad voortgekomen rechtspraak – Voorwaarden waaronder bepalingen uit overeenkomst rechtsreeks kunnen worden ingeroepen

A-G: Het niet-ontvankelijk verklaren van een verzoek om herziening van een besluit waarbij de Commissie Nederland toestemming had gegeven af te wijken van verplichtingen omtrent luchtkwaliteit en schonere lucht, was in een door milieuverenigingen aangespannen procedure door het Gerecht (eerste aanleg) vernietigd. De AG adviseert in hoger beroep nu de bestreden uitspraak van het Gerecht te vernietigen en de zaak terug te verwijzen naar het Gerecht.

CONCLUSIE A-G JÄÄSKINEN – 8 mei 2014 – Gevoegde zaken C-404/12 P en C-405/12 P – Raad / Stichting Natuur en Milieu en Pesticide Action Network Europe en Commissie / Stichting Natuur en Milieu en Pesticide Action Network Europe – Grote Kamer – Nederlandse zaak – conclusie

Hogere voorziening – Milieu – Verdrag van Aarhus – Artikel 10 van verordening (EG) nr. 1367/2006 – Verzoek tot interne herziening – Artikel 2, lid 2, tweede alinea, van het Verdrag van Aarhus – Begrip ‚optreden in een wetgevende hoedanigheid’ in de zin van het Verdrag van Aarhus – Handeling die volgens zogenoemde regelgevingsprocedure in de zin van besluit 1999/468/EG is vastgesteld – Verordening (EG) nr. 149/2008 tot vaststelling van maximumresidugehalten voor pesticiden

A-G: Het arrest van het Gerecht in de zaak Stichting Natuur en Milieu en Pesticide Action Network Europe/Commissie (T-338/08, EU:T:2012:300) te vernietigen; het beroep tot nietigverklaring dat is ingesteld tegen de twee beschikkingen van de Europese Commissie van 1 juli 2008 tot niet-ontvankelijkverklaring van de aanvragen voor een herziening van verordening (EG) nr. 149/2008 van de Commissie van 29 januari 2008 tot wijziging van verordening (EG) nr. 396/2005 van het Europees Parlement en de Raad door vaststelling van de bijlagen II, III en IV met maximumresidugehalten voor onder bijlage I bij die verordening vallende producten, te verwerpen.

NE BIS IN IDEM

ARREST – 15 mei 2014 – Zaak C-129/14 PPU – Spasic – Grote Kamer – arrest

Prejudiciële verwijzing – Prejudiciële spoedprocedure – Politieke en justitiële samenwerking in strafzaken – Handvest van grondrechten van Europese Unie – Artikelen 50 en 52 – Beginsel ne bis in idem – Schengenuitvoeringsovereenkomst – Artikel 54 – Begrippen straf die ‚is ondergaan’ en straf die ‚daadwerkelijk ten uitvoer wordt gelegd’

Hof: Artikel 54 van de Schengenuitvoeringsovereenkomst, dat de toepassing van het beginsel ne bis in idem afhankelijk stelt van de voorwaarde dat in geval van veroordeling de straf „is ondergaan” of „daadwerkelijk ten uitvoer wordt gelegd”, is verenigbaar met artikel 50 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, waarin dat beginsel wordt gewaarborgd.

Niet kan worden aangenomen dat een straf is ondergaan of ten uitvoer wordt gelegd wanneer een persoon, die bij eenzelfde beslissing van een rechterlijke instantie van een andere lidstaat is veroordeeld tot een geldstraf en tot een vrijheidsstraf, alleen de hem opgelegde geldstraf betaalt, terwijl de vrijheidsstraf niet ten uitvoer is gelegd.

PERSOONSGEGEVENS

ARREST – 13 mei 2014 – Zaak C-131/12 – Google Spain en Google – Grote Kamer – persbericht – arrest - - ECER nieuwsbericht – European law blog – EJIL:talk blog – Eutopia law blog – College voor de rechten van de mens – GAVC blog – European consumer law blog – libertés chéries blog - Verfassungsblog

Persoonsgegevens – Bescherming van natuurlijke personen in verband met verwerking van deze persoonsgegevens – Richtlijn 95/46/EG – Artikelen 2, 4, 12 en 14 – Materiële en territoriale werkingssfeer – Internetzoekmachines – Verwerking van op websites te vinden gegevens – Opzoeking, indexering en opslag van deze gegevens – Verantwoordelijkheid van exploitant van zoekmachine – Vestiging op grondgebied van lidstaat – Omvang van verplichtingen van deze exploitant en van rechten van betrokkene – Handvest van de grondrechten van de Europese Unie – Artikelen 7 en 8

Het hoogste gerechtshof van Spanje stelt het Hof vragen over de toepassing van de gegevensbeschermingsrichtlijn op een internetzoekmachine zoals Google. Het gaat daarbij om krantenartikelen in een Spaans dagblad uit 1998, die later in elektronische vorm opnieuw voor het publiek toegankelijk zijn gemaakt. De artikelen gingen over de openbare verkoop van onroerend goed in het kader van een beslag wegens socialezekerheidsschulden. De betrokkene wil dat deze informatie niet langer getoond wordt in de zoekresultaten die verschijnen na een zoekactie op basis van zijn voor- en achternaam in de internetzoekmachine van Google.

Hof: De activiteit van Google is aan te merken als "verwerking van persoonsgegevens". Google Spain is aan te merken als "vestiging" van Google Inc. Google is aan te merken als "verantwoordelijke" in de zin van richtlijn 95/46. Google kan verplicht worden om van de resultatenlijst die na een zoekopdracht op de naam van een persoon wordt weergegeven, de koppelingen te verwijderen naar door derden gepubliceerde webpagina's waarop informatie over deze persoon is te vinden. Dit geldt ook indien deze naam niet vooraf of gelijktijdig van deze webpagina's is gewist en zelfs wanneer de publicatie ervan op deze webpagina's op zich rechtmatig is.

SOCIALE ZEKERHEID

ARREST – 8 mei 2014 – Zaak C-347/12 – Wiering – arrest

Prejudiciële verwijzing – Sociale zekerheid – Verordening (EEG) nr. 1408/71 – Verordening (EEG) nr. 574/72 – Gezinsbijslagen – Kinderbijslag – Ouderschapsuitkering – ‚Elterngeld‘ – ‚Kindergeld‘ – Berekening van de aanvulling

Hof: Bij de berekening van de aanvulling die eventueel verschuldigd is aan een migrerende werknemer in zijn lidstaat van tewerkstelling, moet niet alle door het gezin van deze werknemer op grond van de wetgeving van de lidstaat van woonplaats ontvangen gezinsbijslagen in aanmerking worden genomen, aangezien, onder voorbehoud van de door de verwijzende rechter uit te voeren verificaties, het „Elterngeld” waarin is voorzien bij de Duitse wetgeving niet van dezelfde aard is, in de zin van artikel 12 van verordening nr. 1408/71, als het „Kindergeld” waarin is voorzien bij die wetgeving en de kinderbijslag waarin is voorzien bij de Luxemburgse wetgeving.

CONCLUSIE A-G KOKOTT – 15 mei 2014 – Zaak C-318/13 – X – conclusie

Richtlijn 79/7/EEG– Gelijke behandeling van mannen en vrouwen op gebied van sociale zekerheid – Artikel 4, lid 1 – Ongevallenverzekering voor werknemers – Nationaal recht – Forfaitaire vergoeding voor blijvende schade ten gevolge van bedrijfsongeval – Bepaling van bedrag van aanspraak – Verschillende bedragen voor mannen en vrouwen op grond van statistisch verschillende levensverwachting van de geslachten – Aansprakelijkheid van lidstaat – Voldoende gekwalificeerde schending van het Unierecht

In Finland is het verschil in levensverwachting tussen vrouwen en mannen als actuariel criterium van belang voor de berekening van de wettelijke uitkering bij een bedrijfsongeval.

A-G: Artikel 4, lid 1, van richtlijn 79/7/EEG verzet zich tegen nationale regels op grond waarvan de uitkering (een eenmalige vergoeding) die aan een man betaald wordt, lager is dan de uitkering die een vrouw van dezelfde leeftijd zou ontvangen. De beoordeling van de voorwaarden voor de aansprakelijkheid van de lidstaat is een taak van de nationale rechter. Ten voordele van de betrokken lidstaat dient evenwel bij de vraag of er sprake is van een voldoende gekwalificeerde schending van het Unierecht, inzonderheid in aanmerking te worden genomen dat:

– het Hof zich in zijn rechtspraak niet uitdrukkelijk heeft uitgesproken over de vraag of seksegerelateerde actuariële factoren in aanmerking mogen worden genomen bij de vaststelling van uitkeringen van wettelijke socialezekerheidsstelsels die binnen de werkingssfeer van richtlijn 79/7 vallen,

– het Hof pas in zijn arrest in de zaak C-236/09, Belgische Verbruikersunie Test-Aankoop e.a., artikel 5, lid 2, van richtlijn 2004/113 dat de in aanmerkingneming van dergelijke factoren toelaat, ongeldig heeft verklaard en bovendien een overgangperiode vóór het van kracht worden van de ongeldigheid heeft gelast, en dat

– de Uniewetgever in de richtlijnen 2004/113 en 2006/54 onder bepaalde voorwaarden heeft toegestaan dat dergelijke factoren in aanmerking worden genomen bij de berekening van de prestaties in de zin van deze richtlijnen, op grond waarvan de nationale wetgever ervan is uitgegaan dat seksegerelateerde factoren ook in aanmerking mogen worden genomen in het kader van het wettelijke socialezekerheidsstelsel dat in de onderhavige zaak aan de orde is.

STAATSSTEUN

ARREST – 13 mei 2014 – Zaak C-184/11 – Commissie / Spanje – Grote Kamer – persbericht – arrest - ECER nieuwsbericht

Niet-nakoming – Arrest van Hof waarbij niet-nakoming is vastgesteld – Niet-uitvoering – Artikel 260 VWEU – Staatssteun – Terugvordering – Onrechtmatige en met interne markt onverenigbare steunregeling – Individuele steun in kader van die regeling – Financiële sanctie

In 2001 merkte de Commissie belastingmaatregelen in de autonome regio Baskenland aan als met de gemeenschappelijke markt onverenigbare staatssteun. Spanje moest die steun terugvorderen, maar heeft dat niet gedaan.

Hof: Spanje is de krachtens artikel 260, lid 1, VWEU op hem rustende verplichtingen niet nagekomen en wordt daarom veroordeeld tot betaling aan de Europese Commissie op de rekening „Eigen middelen van de Europese Unie” van een forfaitaire som van 30 miljoen EUR.

CONCLUSIE A-G WATHELET – 8 mei 2014 – Zaak C-242/13 – Commerz Nederland – Nederlandse zaak – conclusie

Steunmaatregelen van de staten – Begrip – Door openbaar bedrijf in de vorm van garanties aan bank verleende steun – Beslissing van directeur van openbaar bedrijf – Schending van statutaire voorschriften van openbaar bedrijf

De voormalig bestuurder van het Havenbedrijf Rotterdam (HbR) had eigenmachtig en buiten de Raad van Commissarissen om, garanties afgegeven aan Commerz Nederland NV en had deze regeling bewust geheim gehouden. Commerz vordert van het HbR als garant terugbetaling van de kredieten. Het HbR stelt zich echter op het standpunt dat de garantieregeling moet worden aangemerkt als staatssteun die niet aan de Commissie is gemeld, hetgeen nietigheid van de garantie met zich meebrengt.

A-G: Garanties kunnen aan de staat worden toegerekend wanneer zij steunmaatregelen vormen en door de enige bestuurder van een openbaar bedrijf zijn verleend, ook al heeft die bestuurder – die weliswaar in die hoedanigheid heeft gehandeld – de grenzen van zijn bevoegdheid overschreden of de statuten van dat bedrijf geschonden.

VERBLIJFSRECHT

ASIEL

ARREST – 8 mei 2014 – Zaak C-604/12 – HN – arrest

Richtlijn 2004/83/EG – Minimumnormen voor erkenning als vluchteling of als persoon die voor subsidiaire bescherming in aanmerking komt – Richtlijn 2005/85/EG – Minimumnormen voor procedures in lidstaten voor toekenning of intrekking van vluchtelingenstatus – Nationale procedureregels die behandeling van verzoek om subsidiaire bescherming afhankelijk stelt van voorafgaande afwijzing van verzoek tot toekenning van vluchtelingenstatus – Toelaatbaarheid – Procedurele autonomie van lidstaten – Doeltreffendheidsbeginsel – Recht op behoorlijk bestuur – Handvest van de grondrechten van de Europese Unie – Artikel 41 – Onpartijdigheid en snelheid van procedure

Hof: Het afhankelijk stellen van de behandeling van een verzoek om subsidiaire bescherming aan de voorafgaande afwijzing van een verzoek om erkenning als vluchteling is toegestaan, mits het verzoek om erkenning als vluchteling en het verzoek om subsidiaire bescherming tegelijkertijd kunnen worden ingediend en de nationale procedureregels niet ertoe leidt dat het verzoek om subsidiaire bescherming na het verstrijken van een redelijke termijn wordt behandeld.

REGULIER

CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 20 mei 2014 – Zaak C-202/13 – McCarthy e.a. – **Grote kamer – persbericht – conclusie**

Inreisrecht en recht op kort verblijf – Derdelander die familielid van burger van Unie is en houder is van verblijfskaart van lidstaat – Nationale wettelijke regeling die binnenkomst op nationaal grondgebied afhankelijk stelt van voorafgaand verkrijgen van inreisvergunning

A-G: Een lidstaat mag het inreisrecht van derdelanders niet afhankelijk stellen van het voorafgaand verkrijgen van een visum, indien zij reeds in het bezit zijn van een door een andere lidstaat afgegeven „verblijfskaart van familielid van een burger van de Unie. Artikel 35 van richtlijn 2004/38/EG geeft een lidstaat niet de bevoegdheid om een algemeen toepasselijke maatregel vast te stellen op grond waarvan het recht op vrijstelling van de visumplicht wordt ingetrokken voor familieleden van een burger van de Unie die in het bezit zijn van een geldige door een andere lidstaat afgegeven verblijfskaart, aangezien die maatregel preventief is en niet is gebaseerd op de voorafgaande vaststelling van rechtsmisbruik in een concreet geval.

Artikel 1 van Protocol nr. 20 betreffende de toepassing van bepaalde aspecten van artikel 26 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op het Verenigd Koninkrijk en Ierland geeft het Verenigd Koninkrijk niet de bevoegdheid om derdelanders die in het bezit zijn van een overeenkomstig artikel 10 van richtlijn 2004/38 afgegeven verblijfskaart van familieleden van een burger van de Unie, te verplichten om in het bezit te zijn van een inreisvisum dat vóór aankomst bij de grens dient te zijn verkregen.

CONCLUSIE A-G BOT – 14 mei 2014 – Zaak C-244/13 – Ogieriakhi – conclusie

Recht van vrij verkeer en verblijf op het grondgebied van een lidstaat voor de burgers van de Unie – Richtlijn 2004/38/EG – Begrip ‚verblijf gedurende een ononderbroken periode van vijf jaar in het gastland bij de burger van de Unie‘ – Duurzaam verblijfsrecht

A-G: Voor de verwerving van een duurzaam verblijfsrecht door een derdelander die de echtgenoot is van een Unieburger, kan ook een verblijfsperiode die is vervuld vóór de omzetting van de richtlijn in de rechtsorde van de lidstaten meerekenen, ook al is vastgesteld dat beide echtgenoten gescheiden zijn gaan leven en met andere partners zijn gaan samenwonen.

In het kader van een schadevordering wegens schending van Unierecht hoeft de nationale rechter niet in aanmerking te nemen dat het noodzakelijk was een prejudiciële vraag te stellen over het in dit geding aan de orde zijnde Unierecht teneinde vast te stellen dat de schending van dit recht door de lidstaat voldoende ernstig was.

CONCLUSIE AG MENGOZZI – 21 mei 2014 – Zaak C-575/12 – Air Baltic Corporation – conclusie

Ruimte van vrijheid, veiligheid en recht – Grenstoezicht, asiel en immigratie – Verordening (EG) nr. 562/2006 – Artikel 5, lid 1 – Grensoverschrijding – Vereiste van geldig visum in geldig reisdocument – Verordening (EG) nr. 810/2009 – Invloed nietigverklaring reisdocument op geldigheid van daarin aangebracht visum

A-G: Ongeldigheid van een Schengenvisum mag uitsluitend worden aangenomen onder de voorwaarden in de betreffende verordening, en valt in ieder geval onder de uitsluitende bevoegdheid van de lidstaten. Zo kan het enkele verlies van de geldigheid van een reisdocument waarin een Schengenvisum is aangebracht, de geldigheid van het visum zelf niet aantasten.

Een visumplichtige derdelander die zich aan de buitengrens van de Unie meldt met een ongeldig reisdocument dat een geldig visum bevat, en een geldig reisdocument zonder visum, voldoet aan de vastgestelde toegangsvoorwaarden, mits de geldigheidsduur van het nieuwe reisdocument daadwerkelijk de door het Schengenvisum toegestane maximumduur van het verblijf dekt.

Lidstaten mogen geen aanvullende voorwaarden voor het verlenen van toegang tot het grondgebied van de Europese Unie opleggen aan derdelanders.

VERKEERSOVERTREDING

ARREST – 6 mei 2014 – Zaak C-43/12 – Commissie / Parlement en Raad – Grote Kamer – persbericht – arrest

Beroep tot nietigverklaring – Richtlijn 2011/82/EU – Grensoverschrijdende uitwisseling van informatie over verkeersveiligheids gerelateerde verkeersovertredingen – Keuze van rechtsgrondslag – Artikel 87, lid 2, sub a, VWEU – Artikel 91 VWEU – Instandhouding van gevolgen van richtlijn in geval van nietigverklaring

Hof: Richtlijn 2011/82/EU wordt nietig verklaard. De gevolgen van richtlijn 2011/82 blijven in stand totdat een nieuwe richtlijn in werking treedt die op de juiste rechtsgrondslag, namelijk artikel 91, lid 1, sub c, VWEU, is gebaseerd. De inwerkingtreding van de nieuwe richtlijn dient plaats te vinden binnen een redelijke termijn van ten hoogste twaalf maanden na de uitspraak van het onderhavige arrest.

VOLKSGEZONDHEID

ARREST – 14 mei 2014 – Zaak T-198/12 – Duitsland / Commissie – persbericht – arrest – GAVL blog

Harmonisatie van wetgevingen – Richtlijn 2009/48/EG – Veiligheid van speelgoed – Grenswaarden voor nitrosamines, nitroseerbare stoffen, lood, barium, arseen, antimoon en kwik in speelgoed – Weigering van de Commissie om daarvan afwijkende nationale bepalingen integraal goed te keuren – In de tijd beperkte goedkeuring – Bewijs dat nationale bepalingen hoger beschermingsniveau voor volksgezondheid bieden

Het Gerecht bevestigt het besluit van de Commissie volgens hetwelk Duitsland zijn huidige grenswaarden voor arseen, antimoon en kwik in speelgoed niet mag handhaven, maar verklaart dit besluit gedeeltelijk nietig voor zover het betrekking heeft op lood. In 2009 is een nieuwe EU-speelgoedrichtlijn vastgesteld. Duitsland is echter van mening dat de grenswaarden voor zware metalen (lood, arsenicum, kwik, barium, antimoon) in speelgoed niet streng genoeg zijn.

Gerecht: Er hoeft geen uitspraak meer te worden gedaan over de rechtmatigheid van besluit 2012/160/EU nadat richtlijn 2009/48/EG van toepassing is geworden, voor zover dit besluit betrekking heeft op barium.

Artikel 1, tweede alinea, van besluit 2012/160 wordt nietig verklaard voor zover het de geldigheidsduur van de goedkeuring van de nationale bepalingen houdende grenswaarden voor lood heeft beperkt tot en met 21 juli 2013. Het beroep wordt verworpen voor het overige.

3. PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN

VRAGEN UIT NEDERLAND

(Deze rubriek bevat prejudiciële verwijzingen van Nederlandse rechters van de afgelopen maand aan het Hof van Justitie van de Europese Unie in Luxemburg.)

TIP: ZOEKEN NAAR PREJUDICIËLE VRAGEN

Alle prejudiciële verwijzingen (dus ook die van rechters uit andere lidstaten) worden opgenomen in de "Databank verwijzingsuitspraken EU". Deze databank is te vinden in Porta Iuris via "Uitspraken zoeken", onder "jurisprudentieverzamelingen". Daarin kan o.a. gezocht worden op onderwerp en EU-regelgeving. Op die manier is eenvoudig na te gaan of over de geldigheid of uitleg van een bepaalde regel van EU-recht mogelijk al prejudiciële vragen zijn gesteld en/of nog aanhangig zijn. Nota bene: Porta Iuris is alleen beschikbaar voor medewerkers van de Rechtspraak. Prejudiciële verwijzingen zijn ook toegankelijk op de website van HvJEU bij [Info Curia](#).

Deze maand geen Nederlandse prejudiciële verwijzingsuitspraken.